

Theatergezelschap
"Het Ongerijmde"

Machteld Timmermans
Bert Vannieuwenhuyse
Johny Voners

Bewerking en regie
MachDa Timmermans

DON QUICHOT

© 2012 Collage Producties - De Kruisweg 10, 2012 Antwerpen - België - info@collage.be - www.collageproducties.be

LESMAF

Productie en boekingen: COLLAGES PRODUCTIES - 0485 71 81 37 - info@collage.be - www.collageproducties.be

Wat is echt en wat is spel?

Wat mag niet en wat mag wel?

Twee mannen gaan op weg.

De ene een fundamentalist, de andere een realist.

Hun traject loopt door een wereld van smachtende maagden, reuzen en tovenaars.

Het spel wordt gespeeld, de regels tot in de kleinste details gerespecteerd.

Is er een doel?

En heiligt dat dan de middelen?

Feiten en fictie lopen door elkaar.

Fundamentalist wordt idealist.

Realist wordt opportunist.

Maar wat als op 't einde van de trip blijkt dat alles slechts een zinsbegoocheling was?

Hoe voelt het als je in een soort van waas telkens opnieuw de foute stappen hebt gezet?

De finish is bereikt...maar het boekje met regels bleek dat van een ander spel te zijn.

Het Ongerijmde

Het Ongerijmde is in de eerste plaats een gezelschap van spelers. Spelers die er voor kiezen aan de slag te gaan met materiaal uit het klassieke theaterrepertoire. Niet met de bedoeling om door een ingewikkelde, intellectualistische analyse tot een vergezochte interpretatie te komen, maar om via spel en scenografie een persoonlijke en hedendaagse visie neer te zetten.

Onze voorstellingen worden gespeeld in een kernachtige, gebalde taal, ontdaan van onnodige franjes, waardoor de inhoud op een elegante en slimme manier in haar waarde wordt gelaten. Via bewuste selectie van scènes, klemtonen en beelden, laat er zich een duidelijke interpretatie voelen.

De wetmatigheden van o. a. komedies, tragedies, conversatiestukken etc. worden blootgelegd via transparant acteren. De spelers wisselen van realistische inleving enerzijds naar het doorprikken van de situatie anderzijds. Het bewust combineren van verschillende speelstijlen, het optrekken en neerhalen van de vierde wand, het rechtstreeks aanspreken van het publiek, spelen met de chronologie, knippen in scènes enz. houdt de toeschouwer alert en nieuwsgierig.

Naast deze specifieke manier van spelen wordt er ook veel aandacht besteed aan het zoeken naar theatrale beelden. Voor dit visuele aspect halen we onze inspiratie uit film, fotografie, schilder- en beeldhouwkunst, etc. Abstractie van decor, geluids- en lichteffecten creëren een specifieke sfeer en prikkelen de verbeelding van het publiek.

Als gezelschap trachten we theater te maken dat de diverse toeschouwer op verschillende niveaus aanspreekt. Vertrekkende vanuit een heldere vertelling en steeds op zoek naar culturele referenties streven we – van de eerste repetitie tot en met de laatste voorstelling – naar toegankelijke theaterproducties die bij verschillende bevolkingscategorieën weerklank vinden.

DON QUICHOT

HET VERHAAL:

Door het lezen van te veel ridderromans is Alonso Quijano zijn verstand kwijtgeraakt. Denkend dat hij zelf een dolende ridder is, verlaat hij onder de naam Don Quichot van La Mancha (naar zijn geboortestreek) zijn huis en begint een dwaaltocht over de wegen en het platteland van Spanje, op zoek naar avonturen. Als doel heeft hij het rechtzetten van alle soorten onrecht voor ogen, om door deze goede daden beroemd te worden. Uiteraard heeft hij zich geheel ondergeschikt gemaakt aan zijn vurige liefde voor de wonderschone Dulcinea.

Op zijn trektocht wordt Don Quichot vergezeld door zijn buurman en dienaar Sancho Panza. Sancho is een kleine boer, analfabeet maar niet dom, en heeft eten en drinken als zijn belangrijkste interesses. Hoewel Sancho weet dat z'n meester niet helemaal goed bij z'n hoofd is, volgt hij hem, want zijn zwakheid voor de aardse geneugten maakt dat hij gelooft in de grote beloning die Don Quichot hem in het vooruitzicht stelt, namelijk gouverneur of koning worden van zijn eigen eiland.

Dat Don Quichot behoorlijk in de war is, blijkt als hij herbergen aanziet voor kastelen, windmolens voor reuzen, een hoertje voor een prinses, een kudde schapen voor een leger... Maar zijn waanideeën stuiten steevast op de nuchterheid en de voorzichtigheid van Sancho.

Al reizend ontmoeten Don Quichot en Sancho veel verschillende personages, van herders tot edelen, van misdadigers tot priesters, van gegriefde vrouwen en jaloerse mannen tot hitsige meiden en dolle verliefden.

Het tweede deel van de roman is surrealistisch. Don Quichot en Sancho ontmoeten meerdere personages die het eerste deel van het boek gelezen hebben en hen en hun avonturen dus kennen. Niet langer meten Don Quichot en Sancho zich met de reële wereld, maar beleven ze avonturen die door die andere personages op touw gezet worden. Daardoor lijkt de wereld vaak gekker te zijn dan Don Quichot zelf. Helemaal op het einde van het verhaal, na een deugdloze slaap van 6 uren, krijgt hij zijn verstand terug, zweert hij het dolende ridderschap af en sterft hij weer volledig bij zinnen.

AUTEUR: Miguel De Cervantes Saavedra

Cervantes werd geboren in Alcalá de Henares, een universiteitsstad dichtbij Madrid. Zijn vader, Rodrigo de Cervantes, was barbier-chirurg en combineerde de kappersstiel met het uitvoeren van kleine chirurgische ingrepen (heel gebruikelijk in die tijd). Cervantes behoorde dus tot wat we de middenklasse kunnen noemen. Over zijn vroege jeugd weten we weinig, Zijn familie lijkt nogal wat rondgereisd te hebben in Spanje en woonde onder meer in Sevilla, waar de jonge Miguel mogelijk de jezuïetenschool volgde. In 1566 vestigde het gezin zich in Madrid. Hoewel ze vlakbij de universiteit woonden, volgde Miguel de Cervantes nooit een universitaire opleiding. Het eerste spoor dat we van hem als schrijver vinden dateert uit 1569 en komt uit een literaire compilatie van de directeur van de humanistische academie in Madrid, López de Hoyos. Hierin prijst deze laatste Cervantes als 'onze jonge en dierbare leerling' en voegt ook enkele van Cervantes' gedichten toe die de jongen opdroeg aan de nagedachtenis van de pas overleden koningin, Elisabeth van Valois (1546-1568).

Hoewel hij katholiek was, maakte zijn deels joodse afkomst dat hij het niet makkelijk had in het Spanje van de strenge contrareformatie. In 1569 verliet hij Spanje en trok naar Italië, in dienst van Giulio Acquaviva, die in 1570 kardinaal werd. In Italië publiceerde Cervantes enkele elegieën. Als lid van het Spaanse leger vocht hij tegen de Ottomanen in de Slag bij Lepanto op 7 oktober 1571. In deze gevechten verwondde hij zijn linkerhand die voorgoed verlamd bleef. Vanaf toen werd hij *el manco de Lepanto* (de éénarmige van Lepanto) genoemd, hoewel de arm niet geamputeerd was. Hij keerde niet naar Spanje terug, maar vertrok naar de Spaanse Nederlanden (waarschijnlijk was hij nog steeds soldaat). Wanneer hij in 1575 naar Spanje wilde terugkeren, werd hij door Algerijnse piraten gevangengenomen. Deze gevangenschap duurde 5 jaar. Na betaling van een som losgeld werd hij in 1580 vrijgelaten.

Terug in Spanje huwde hij met Catalina de Salazar y Palacios (1584) en publiceerde *La Galatea* in 1585. Korte tijd was hij actief als leverancier en belastingambtenaar.

In 1597 begon hij met het schrijven van zijn meesterwerk, *Don Quichot*, terwijl hij gevangen zat in Sevilla wegens onbetaalde schulden. In 1605 publiceerde hij het eerste deel: *El Ingenioso Hidalgo Don Quixote de la Mancha*, in hedendaagse spelling *Quijote* en in het Nederlands *De vernuftige edelman Don Quichot(te) van La Mancha*. Het tweede deel verscheen pas 10 jaar later, in 1615. In die tussentijd voltooide hij ook *Novelas Ejemplares* (De voorbeeldromans), een collectie van 12 korte verhalen. Nog in 1615 gaf hij *Ocho Comedias y Ocho Entremeses Nuevos Nunca Representadas* uit, hoewel zijn beroemdste toneelstuk, *La Numancia*, onveranderd bleef tot in de 18e eeuw.

Een pittig detail uit het tweede deel van Don Quichot is de spot die Cervantes drijft met ene Alonso Fernández de Avellanada — zonder deze overigens bij naam te noemen. Deze Fernández maakte gebruik van het succes van Don Quichot door in 1612 met een 'tweede deel' van het avonturenboek te komen. Het echte tweede deel, van Cervantes, verscheen pas in 1615 en haalt aan het eind een paar keer uit naar de blunders in het namaakdeel. Om verdere namaakvervolgen te voorkomen liet Cervantes zijn hoofdpersoon, aan het slot van het tweede deel bij zinnen komen en sterven.

De roman *Don Quichot* was weliswaar succesvol, maar Cervantes verloor de daardoor verworven inkomsten weer waardoor hij in 1616 in armoede stierf in Madrid. Na zijn dood werd zijn roman *Los Trabajos de Persiles y Sigismunda* uitgegeven. Dit minder bekende verhaal wordt door kenners unaniem veel beter beoordeeld dan *Don Quichot*. Cervantes' belangrijkste werk is *Don Quichot*. Het boek was al bij de uitgave een bestseller, omdat het de eerste roman was die zich durfde af te zetten tegen het klassieke epos.

In 1624 werden in Portugal een aantal passages door de Spaanse overheersers verbannen. In 1640 werd *Don Quichot* door de inquisitie verboden vanwege één zin, namelijk: "Werken van liefdadigheid die achteloos worden gedaan, hebben geen waarde."

Het boek werd voor het eerst in het Nederlands vertaald door Lambertus van den Bos in 1657 onder de titel *Den verstandigen vroomen ridder, Don Quichot de la Mancha*. Met 12 gravures gestoken door Salomon Savry, was dit de eerste geïllustreerde uitgave van het boek in de wereldliteratuur. Het boek werd razend populair en genoot 7 maal een herdruk, en er werd 2 maal een lofdicht gemaakt ter ere van de vertaling.

Zijn invloed op het Spaans en het Frans is zo groot dat de Spaanse taal door beide als *la lengua/la langue de Cervantes* wordt beschouwd.

De Spaanse euromunten van 10, 20 en 50 cent tonen zijn beeltenis.

HISTORISCHE CONTEXT

De roem is sommige boeken zo vooruitgesneld dat men ze al denkt te kennen zonder ze daadwerkelijk gelezen te hebben. Iedereen kent de vernuftige edelman van la Mancha, heeft wel een beeld van zijn onafscheidelijke metgezel Sancho Panza. Spreekwoordelijk is Don Quichots gevecht met de windmolens geworden en wie zou niet weten dat de ridder zijn avonturen opdraagt aan zijn geliefde Dulcinea. Ja, Don Quichot wilde ridder zijn in een wereld die niet meer in ridderlijkheid geloofde.

Het boek dat Cervantes in 1605 publiceerde (het tweede deel kwam in 1615 uit) is beroemd geworden. Miljoenen lezers over de hele wereld hebben genoten van de talloze sterke verhalen die in de roman worden opgedist. Ze hebben allen deelgenomen aan het opwindende feest van het vertellen dat Cervantes voor hen op touw heeft gezet. Al die lezers hebben op hun beurt door de eeuwen heen enthousiast de verhalen doorverteld. Zo is Don Quichot (naast bijvoorbeeld Faust) gaan behoren tot die kleine groep van literaire helden die ook bij niet-lezers bekendheid geniet.

De vernuftige edelman Don Quichot van La Mancha wordt door literatuurhistorici beschouwd als een van de eerste grote romans in de Europese literatuur. Al spelen de verhalen zich af in het zestiende-eeuwse Spanje, de lezer zal verwonderd staan over de moderne indruk die de roman ook vandaag de dag nog maakt. Het enorme schrijftalent waarover Cervantes beschikte bediende zich al van verteltechnieken die pas eeuwen later ingang zouden vinden in de literatuur.

Tot dan toe was er geen verschil tussen werkelijkheid en verhaal. In de middeleeuwen werd de vraag niet gesteld of Karel bijvoorbeeld echt de Elegast had bevochten of dat Lancelot echt Guenèvre had bemind, men ging er gewoon vanuit dat dit werkelijk zo was.

Vanaf de renaissance werd de directe band tussen woorden en de werkelijkheid verbroken en werd er plaats gemaakt voor achterdocht. Cervantes heeft met het personage van Don Quichot -voor wie er geen verschil bestaat tussen de wereld waarin hij leeft en de verhalen die hij leest- expliciet willen afrekenen met al die zogeheten ridderromans die in de 17de eeuw zo in trek waren. Het waren epische vertellingen waarin de hooggestemde idealen van ridders werden verheerlijkt, inclusief de hoofse liefde en de erecode van de ridderscultuur. Deze fictieve verhalen die zich voor werkelijk voordeden waren in die tijd een populaire manier om te ontsnappen aan

de beslommingen van elke dag. Cervantes bouwde om dit thema een complexe roman heen met allerlei lagen en legde zo een realiteit bloot die in de verhalen van Arthur, Roeland en Lancelot steeds met een roze laag was bedekt.

Op vrijwel hetzelfde moment onthulde, noordelijker in Europa, Erasmus met *Lof der Zotheid* eenzelfde werkelijkheid door ironisch de zotheid het woord te geven en op die manier kerkelijke autoriteiten, kooplieden, vorsten en wetenschappers te bekritisieren.

Een van de bekendste lagen in het boek is natuurlijk de identificatie tot in het waanzinnige van Don Quichot met de figuren uit zijn ridderromans waardoor hij de realiteit compleet uit het oog verliest. Daarmee is de vertelling, die grotendeels komisch van toon is, uiteindelijk ook een tragische roman. Don Quichot zal zijn idealen nooit verwezenlijken. Hij kan alleen in de waan blijven verkeren dat hij strijdt voor een haalbare zaak of wakker worden.

Wanneer aan het eind van het verhaal Don Quichot uiteindelijk inziet dat zijn avonturen slechts een illusie waren, gaan ook voor hem realiteit en verhaal onherroepelijk uiteen. Cervantes verklaart hem voor genezen en de ridder ontslaapt in vrede. Maar ook Cervantes kan hem geen andere werkelijkheid geven dan die van fictie: hij is en blijft een romanfiguur. Het enige verschil tussen ons en Don Quichot is dat wij weten dat diens heldendaden verzonnen zijn.

Hoewel het in zijn *Don Quichot* er om ging af te rekenen met fictieve lectuur die zich voordeed als werkelijk, gaat Cervantes ver in zijn pogingen deze roman een schijn van levensechtheid mee te geven. Hij beroept zich, vooral in het tweede deel, voortdurend op een Moorse geleerde die het verhaal van Don Quichot al eerder zou hebben opgeschreven. Cervantes zou zich hebben laten inspireren door deze Sidi Hamid Benengeli, op zijn beurt ook weer een fictieve figuur.

Ook zichzelf voert Cervantes meermaals terloops in het verhaal op, zonder uitzondering ironisch becommentarieerd. *Die Cervantes*, zegt de pastoor uit het dorp van Don Quichot, wanneer tijdens het verbranden van diens bibliotheek ook een herdersroman van de schrijver wordt ontdekt, *die Cervantes is al jaren een goede vriend van mij en ik weet dat hij bedrevener is in het maken van brokken dan in het maken van verzen*. Zijn roman ontsnapt het vuur ternauwernood. *Niet slecht*, zegt de pastoor, *goede vondsten maar niet af, we moeten wachten op deel twee alvorens we een oordeel vellen...*

Maar hoe levensecht ook, Cervantes' *Don Quichot* blijft een vertelling en dat zal de lezer weten ook. Ieder hoofdstuk in het boek heeft een titel. Vooral in het tweede deel voorziet Cervantes deze titels regelmatig met commentaren en parodieën op het verhaal zelf.

Bijvoorbeeld: Hoofdstuk 24: *Waarin duizend onbenulligheden worden verteld die er weinig toe doen maar niettemin noodzakelijk zijn voor het ware begrip van deze grootse historie.*

Zo werd in het boek dat een einde wilde maken aan alle fictie die zich voor werkelijkheid uitgaf, de werkelijkheid pas echt onvindbaar. Met die ontzuivering begint niet alleen de moderne tijd, maar begint ook de literatuur. Want literatuur is datgene wat spreekt in fictieve verhalen, omdat het de waarheden die het te zeggen heeft kennelijk niet in rechtstreekse woorden kwijt kan.

De literatuur die bij Don Quichot begint is nog altijd de onze. Literair is wat niet echt is gebeurd. Te vragen naar het biografische gehalte van een roman geldt als not done en in ieder geval niet als literair relevant.

DON QUICHOT VAN HET ONGERIJMDE

THEMA

Net zoals in het boek is het hoofdthema van onze bewerking, **de botsing tussen fictie en realiteit**. In het begin van het stuk krijgen wij hoofdzakelijk een confrontatie tussen de waanideeën van Don Quichot en het realisme van de andere personages. Maar wanneer de voorstelling zich verder ontwikkelt komen we in situaties waarin de andere personages het spel beginnen meespelen en Don Quichot meesleuren in soms onwaarschijnlijke scènes. De metafoor van “ de wereld is een schouwspel” wordt hier letterlijk waar.

Ook in de manier van spelen krijgt deze botsing van illusie en werkelijkheid gestalte: door het transparant acteren, d.w.z. de acteur wisselt in zijn spel inleving (het personage werkelijk zijn en zijn emoties echt voelen) en afstand (de acteur toont expliciet dat het allemaal maar doen alsof is) met elkaar af. Bvb. de acteur met hoedje is de pastoor, zonder hoed is hij Sancho... of gewoon zichzelf.

Cervantes deed in zijn boek z'n uiterste best om zijn Don Quichot een schijn van levensechtheid mee te geven door een zekere geschiedschrijver Sidi Hamid Benengeli te vernoemen die alle avonturen van Don Quichot zou hebben opgetekend. Ook dit spel van wat is echt en wat niet, krijgt een plaats in onze bewerking. Bijvoorbeeld: het gevecht tussen Don Quichot en een Biskajer wordt afgebroken omdat er op het eerste zicht geen verslaggeving over is gebeurd, de acteurs weten dus niet hoe de scène verder te spelen. Maar dan blijkt er uiteindelijk toch een document van de hand van Sidi Hamid Benengeli gevonden waarin het verdere verloop van de strijd wordt vermeld zodat het stuk verder kan gaan.

Het verhaal van Don Quichot bestaat enkel en alleen via de **ironie**. Ook in onze bewerking wordt er soms ironisch afgerekend met onder andere het theater dat zichzelf wat al te serieus neemt. Bijvoorbeeld: wanneer Don Quichot zich terugtrekt in de Sierra Morena om één van zijn grote voorbeelden te imiteren: *Bueno, wie ga ik nadoen, Amadis van Gallië of Roelant... Ah ja, ik moet toch een keuze maken, dat is de basis van mijn concept... En ik moet natuurlijk ook een uitleg kunnen geven in verband met de noodzakelijkheid van mijn concept...*

Ook Cervantes wordt vermeld en becommentarieerd in onze voorstelling en op een gegeven moment wanneer één van de acteurs een meer gedetailleerde encenering wil horen, krijgt hij het antwoord: *lees het boek!*

Een ander groot thema in het boek is **de liefde**, in al haar vormen: onbeantwoorde liefde, berekende liefde, onmogelijke liefde, ontrouw, jaloezie,... , maar wij beperken ons in de voorstelling slechts tot de platonische liefde van Don Quichot voor Dulcinea.

DE PERSONAGES

Voor de bewerking werd het verhaal ontdaan van het grootste deel van de in grote getale aanwezig zijnde personages en van de zeer talrijke verhalen en ontmoetingen. Met het aanwezige materiaal zou je ontzettend veel theatervoorstellingen kunnen maken.

Don Quichot vertrekt in onze versie tot drie maal toe op avontuur. Telkens hij opnieuw in zijn dorp aankomt, wordt hij geconfronteerd met zijn nicht, **Antonia Quijana** en de pastoor, **Père Perrez**. Beiden doen ze er alles aan om Don Quichot van dat dwaze ronddolen af te helpen: ze verbranden zijn boeken, smeden lepe plannetjes om hem terug naar huis te lokken, confronteren hem in verhitte discussies met zijn waanzinnige ideeën.

Don Quichot:

Een edelman van ergens rond de vijftig. In het boek wordt hij omschreven als mager, schraal in zijn gezicht, sterk van gestel. Zijn ware naam is Alonso Quijano en hij is geobsedeerd door ridderromans. Hij verkoopt hele lappen grond om alle titels in huis te kunnen halen die hij maar kan vinden. Hij gaat zo op in deze lectuur, dat hij alle avonden en nachten van zonsonder- tot zonsopgang en alle dagen van de ochtend tot de avond doorbrengt met lezen. Hij piekert zich suf over zinnen zoals:

De reden van de onredelijkheid waarmee mijn redelijkheid wordt bejegend, verzwakt mijn rede zo, dat ik mij met reden beklaag over uw schoonheid.

Hierdoor verliest hij zijn verstand en waant hij zich in een wereld vol betoveringen, veldslagen, maagden, minnekozerijen, reuzen, enz. Dit gaat echter zo ver dat hij zichzelf tot dolende ridder verheft en op zoek gaat naar onrecht dat moet bestreden worden. Aanvankelijk volgt hij de gedragscode van dolende ridders tot in het kleinste detail, zonder enige vorm van ethiek:

Don Quichot: *Ik zweer bij God den almachtige vader dat ik zal doen wat de markies van Mantua zoal deed toen hij zwoer de moord op zijn neef Boudewijn te wreken: geen brood meer eten van gedekte tafels, geen gemeenschap meer hebben met een vrouw en nog van alles, wat ik mij nu niet meer herinner maar wat bij deze toch gezworen is totdat ik wraak genomen heb op die laaghartige Biskajer die mijn helm heeft vernield.*

Sancho: *Da's nogal moeilijk meester, gij hebt toch gezegd dat, wanneer die Biskajer naar Doña Dulcinea zou gaan, zijn straf zou vervallen.*

Don Quichot: *Gij hebt gelijk Sancho. Dan zweer ik hetzelfde tot ik een andere ridder met geweld van zijn helm heb beroofd!*

Hij trekt de wereld in met de fundamentalistische intentie te roven, te verwonden en zelfs te moorden voor de goede zaak.

Don Quichot: *Dat de wereld stopt met draaien als niet iedereen mij volmondig gelijk geeft dat er in heel het universum geen schonere maagd bestaat dan de keizerin van La Mancha: Dulcinea van El Toboso.*

Koopman: *Maar mijnheer de ridder, hoe kunnen wij daar nu iets over zeggen, als wij de jonkvrouw nog nooit hebben gezien? Toont u ons de dame en wij zullen u gelijk geven of niet.*

Don Quichot: *Haar laten zien? Wat heb ik dan aan uw mening. Het gaat erom dat u het zo gelooft, bevestigt, erkent en zweert, anders krijgt u met mij te doen, stelletje boertige boerenkinkels!*

De tijd verstrijkt en in het verdere verloop van het stuk blijken alle voorgaande avonturen van onze dolende ridder opgetekend en in verschillende talen gepubliceerd. Don Quichot is beroemd en wordt overal herkend. De mensen spelen het spel van zijn waanzin mee en proberen hem op die manier zoveel mogelijk belachelijk te maken. Don Quichot wordt een schertsfiguur, een soort van Eddy Wally. In contrast met het gemene spel van de omstaanders die er enkel op uit zijn Don Quichot tot eigen vermaak in zijn hemd te zetten, krijgen zijn heldendaden iets idealistisch .

Uiteindelijk keert hij weer naar zijn dorp. Hij krijgt zijn verstand terug en sterft met het besef dat zijn ridderschap een grote dwaasheid was. Hij zweert heel het riddergedoe af en neemt zijn oorspronkelijke naam weer aan.

Don Quichot: *Neen Sancho, van ons tweeën was ik de zot maar ik ben ondertussen weer bij zinnen. Ik was Don Quichot van La Mancha maar nu ben ik weer Alonso Quijano. Ik ben tot inkeer gekomen en ik hoop uit de grond van mijn hart dat berouw en oprechtheid mij het respect teruggeven dat jullie ooit voor mij hadden.*

Het personage van Don Quichot maakt dus duidelijk een evolutie mee.

Sancho Panza:

Buurman van Don Quichot, een arme boer, niet dom maar analfabeet, gaat mee op pad omdat Don Quichot hem overhaalt met mooie verhalen en talrijke beloften:

Don Quichot: *Wist gij dat ik u gouverneur kan maken van uw eigen eiland? 't Is altijd een traditie geweest dat dolende ridders hun schildknappen tot gouverneur benoemen van de eilanden die zij op hun tochten veroveren. Dus, als gij met mij meegaat, zou 't best wel eens kunnen dat ik u binnen de week al tot koning moet kronen.*

Sancho: *Dan word ik koning en mijn vrouw koningin en mijn kinderen prinsen en prinsessen?*

In tegenstelling met het ascetische bestaan van zijn meester, is hij een levensgenieter: babbelt graag, is er altijd als de kippen bij wanneer er iets te eten of te drinken valt.

Sancho: *Is 't nog geen etenstijd?*

Don Quichot: *Me dunkt van wel... Doe maar Sancho, ik eet niet mee, de gedachten aan mijn toekomstige heldendaden zijn eten en drinken voor mij.*

Hij is kleinzerig en ook liever lui dan moe:

Sancho: *Meester, ik heb nu wel genoeg van al die dure eden over niet eten van dit of van dat, niet slapen tenzij op den harde grond en al die andere boetedoeningen waar die dwaze markies mee afkwam ... en hoe lang gaat dat weer niet duren voor er hier ne ridder met nen helm gaat passeren, er komen hier alleen maar ezeldrijvers en kooplui...op die manier vind ik dat eiland toch wel zuur verdiend, als het er ooit komt...*

Daar waar Don Quichot van fundamentalist over idealist naar realist evolueert, legt Sancho ongeveer hetzelfde parcours af, maar dan in omgekeerde volgorde. Hij vertrekt als realist:

Sancho: *Pas op meester, dat zijn daarin de verte geen reuzen maar windmolens en die lange dingen, dat zijn geen armen maar wieken, die door de wind rondraaien en zo het graan malen.*

evolueert naar een opportunist, die van de waanzin van zijn meester handig gebruik maakt om zijn eigen hachje te redden:

Sancho: *Bueno, voor elk probleem bestaat er een oplossing. Het is duidelijk dat er bij mijn meester 't één en 't ander loszit in zijn bovenkamer. Ah ja, hij ziet windmolens en denkt dat het reuzen zijn, benedictijnen zijn tovenaars, een kudde schapen vijandige legers, ... Dan kan ik het spelleke toch meespelen en zeggen dat de eerste de beste boerin die ik tegenkom, Dulcinea is. Ik moet gewoon mijn been stijf houden en hij zal denken dat het weer nen tovenaars was die haar in een boerin heeft veranderd.*

En gaat tenslotte helemaal mee in de irreële wereld van ridders en tovenaars. Bij Sancho gaat het zelfs zo ver dat hij de opgezette scène van de zogenaamde onttovering van Dulcinea gelooft, terwijl hij de betovering van haar zelf geënceneerd heeft.

Sancho: *O meester, wordt alstublieft wakker meester. Ik heb alle drieduizend driehonderd zweepslagen aan mezelf gegeven. De onttovering zal gelukt zijn. Kom meester, laat ons naar El Toboso gaan om Dulcinea in haar ware gedaante te zien... Laat ons weer op avontuur gaan, meester. O meester...*

Dulcinea van El Toboso:

In tegenstelling met de musical of de operaversie van het verhaal wordt er wel de hele tijd over de figuur van Dulcinea gesproken maar wordt zij nooit ten tonele gevoerd. Voor Don Quichot is zij de sublimatie van de vrouw, de reden waarvoor hij al zijn heldendaden stelt:

Don Quichot: *... de vrouw waaraan ik alles te danken hebben! Zij is het bloed in mijn aderen, zij is de lucht in mijn longen. Dankzij haar vind ik de kracht om mijn heldendaden tot stand te brengen.*

Hun liefde blijkt echter louter platonisch te zijn:

Don Quichot: *Weet ge Sancho, onze liefde is altijd platonisch geweest, kunt ge geloven dat ik haar nog maar vier keer heb gezien en het kan best zijn dat zij van die vier keer nooit gemerkt heeft dat ik naar haar keek. Zo discreet en geïsoleerd hebben haar vader Lorenzo Corchuelo en haar moeder Aldonza Nogales haar grootgebracht.*

Maar in Sancho's herinnering blijkt het om een minder verfijnd iemand te gaan:

Sancho: *'t Is niet waar! Aldonza Lorenzo Corchuelo is Dulcinea van El Toboso!*

Don Quichot: *Inderdaad, de enige, de ware.*

Sancho: *Ja, stevige juffrouw, moet ik zeggen, Die smijt nen balk even ver als de meest potige kerel uit het dorp! Wat een karuur! En die armen en benen! Als ge die meekrijgt, moet ge gene schrik meer hebben, die haalt u uit de miserie, welke stommiteit g' ook hebt uitgehaald. Sterk! En haar stem! Als die ne keer begint te roepen... die blaast u omver, wat zeg ik, die blaast een heel legioen omver! Ja, en 't plezante aan haar is, is dat die helemaal niet preuts is hè. Die amuseert zich met Jan en alleman, vertelt vettige moppen en kapt ze naar binnen dat schoon is om te zien! Echt waar meester, die drinkt mij onder de tafel! Ja meester, nu had ge mij toch wel goed liggen hoor! Ik dacht dat Dulcinea één of andere prinses was, allé, iemand verfijnd.*

De figuur van Dulcinea blijkt zo geconstrueerd te zijn dat je terecht kan beginnen twijfelen of ze wel echt bestaat in het verhaal:

Don Quichot: *Kom Sancho, ik zal u een soort van parabel vertellen, om mijn punt duidelijk te maken. Er was eens een weduwe, rijk, jong, mooi, ruimdenkend, die haar oog had laten vallen op een jonge, sterke, uit de kluiten gewassen kerel. Toen zijn baas er op een gegeven moment achter kwam, vroeg hij haar verwijtend waarom ze met zo'n boerenpummel optrok, terwijl er mannen uit een veel hogere categorie maar voor het rapen waren. En hoort nu Sancho, hoe die pientere weduwe hem van antwoord diende: Voor wat ik van hem wil, komt hij uit de allerhoogste categorie!
Voilà Sancho, voor wat ik van Dulcinea wil is zij net zoveel waard als de hoogste prinses op aard. In mijn verbeelding is zij mooi, voornaam en van goede afkomst, maakt niet uit of dat werkelijk zo is, niemand zal dat willen onderzoeken. Denkt gij dat alle muzen door dichters bezongen bestaan*

hebben? Ik kan u verzekeren beste vriend dat de meesten verzonnen waren.

DECOR

Net zoals er in het taalgebruik en de inhoud gezocht is naar eenvoud en kernachtigheid, is het decor ook minimaal met een maximale functionaliteit. Over de scène hangen 5 panden baalkatoen waarachter de acteurs kunnen verdwijnen en verschijnen. Verder wordt er op heel eenvoudige wijze gebruik gemaakt van attributen zoals bvb hoeden en mutsen om van personage te wisselen of één boek om een hele bibliotheek te suggereren. Op deze manier wordt de toeschouwer maximaal geprikkeld in zijn fantasie, en worden er paarden, ezels, windmolens, enz. ten tonele gevoerd die veel meer indruk nalaten dan mochten ze werkelijk te zien geweest zijn.

DE SPELERS:

Bert Vannieuwenhyuse

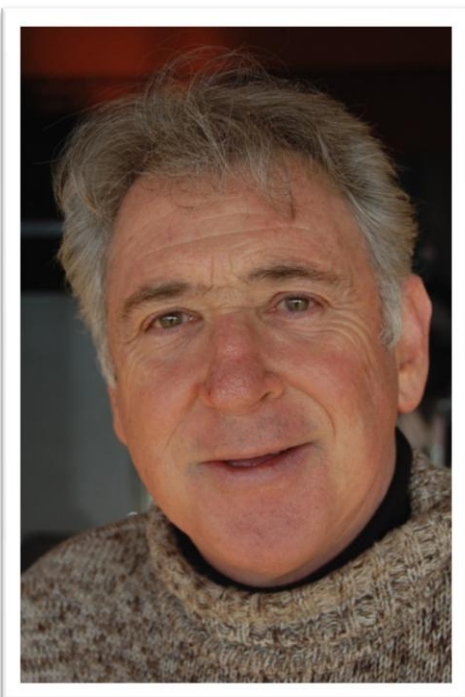

Hij studeerde in 1998 af aan het Conservatorium van Brussel.

Sindsdien werkte hij als acteur voor theater en televisie. Hij stond regelmatig op de planken, onder andere aan de zijde van Nand Buyl in 'Visiting Mr Green'. Recentere producties zijn o.a. 'De schreeuw van Ensor' (Geert Vermeulen), 'De Jongen' (De Maan), 'Bent' (TAS) en 'Don Quichot' (Het Ongerijmde). Sinds kort maakt Bert ook deel uit van het jonge gezelschap HET WORM dat in april 2011 met 'Bobby Fischer is alive and lives in Pasadena' van Lars Norén zijn tweede productie lanceert.

Op tv was Bert een tijdlang een vast personage in 'Thuis', 'Familie', 'Spoed' en 'Emma'. Hij vertolkte ook gastrollen in een handvol Vlaamse series en films.

Johny Voners

In 1945 ging er in de materniteit te Tienen een wereld voor hem open; dè wereld! Op schoolfeestjes en tijdens zijn legerdienst trad hij op met een drietal chansons van Aznavour (for me formidable, les deux pigeons en la Mamma) en in de glorie-tijd van die andere *beroemde* Tienenaar, Tony Corsari, bracht Johny tijdens plaatselijke feestelijkheden allerlei imitaties om even later via het amateurtoneel over te stappen naar Het Koninklijk Conservatorium te Brussel. Zijn leraar was Nand Buyl.

Eind jaren '60 trad hij een aantal seizoenen op met de cabaretgroepen Malingenkolder en Mam'sel.

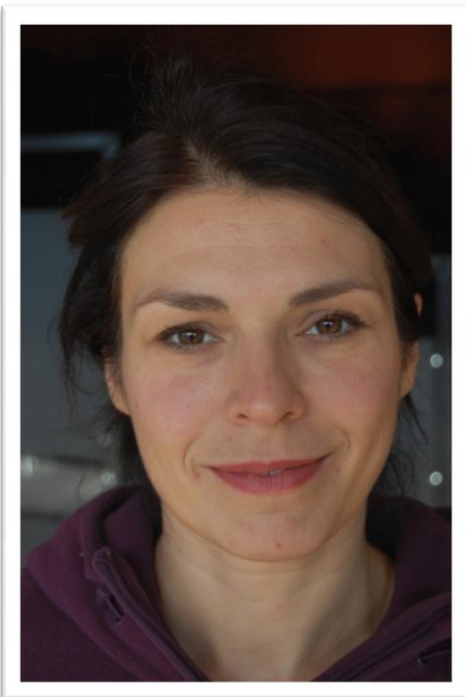
Van 1971 tot 1975 was hij verbonden aan de Koninklijke Vlaamse Schouwburg te Brussel en van 1976 tot 1983 aan het Fakkeltheater te Antwerpen. Hij stapte de vrije sector in met een aantal producties, samen met Janine Bischops.

Inmiddels kennen we ook zij TV-loopbaan sinds Axel

Nort, Beschuldigde sta op, De Collega's, Het Pleintje, en een hele trits afzonderlijke TV-spelen. Vanaf 1989 is hij Xavier Waterslaeghers, een vaste pion van FC De Kampioenen.

Na ruim 34 jaar vloog in 2001 het deksel van de pot. Hij kon niet meer weerstaan aan zijn vroegere droom en bouwde een Aznavour-repertoire uit van ongeveer 45 liedjes. De obligate CD Aznavoners mocht niet ontbreken. De kers op de taart blijft Aznavour wiens repertoire hij ook interpreteert bij 'Compagnons de la Chanson' samen met Marijn Devalck en Freddy Birset. Er staan alweer twee andere zaal-zangprogramma's op de wachtlijst. Nog effe niet verklappen.

Machteld Timmermans

Zij werd geboren op 27 oktober 1970 te Hasselt. Ze studeerde sociologie aan de K. U. Leuven maar na twee kandidatuurjaren ging ze naar Brussel om daar een toneelopleiding te volgen aan het Koninklijk Conservatorium. In 1996 behaalde ze haar diploma "meester in de dramatische kunst" en werd datzelfde jaar geëngageerd door het repertoiregezelschap Ensemble Leporello.

Buiten deze toneelgroep speelt/speelde ze o.a. bij Bronks, Toneelgroep Ceremonia, Muziektheater Tirasilla, Het Ongerijmde e.a.

Ze gaf les aan de stedelijke academie van Zaventem en regisseerde bij zowel beroeps- als amateur-gezelschappen.

In augustus 2010 regisseerde zij in opdracht van het MAfestival een kameropera, *L' Algerino in Italia* een compositie van Joris Blanckaert.

Vanaf 1996 vertolkte ze rollen in verschillende televisieproducties. Ze was te zien in: Dokters (VTM), Wittekerke (VTM), Thuis (VRT), W817 (Ketnet), 16+ (VRT), Kinderen van Dewindt (VRT), FC. De Kampioenen e. a.

Techniek:

Luc Focke

Bewerking:

Machteld Timmermans

Regie en uitvoerende Productie:

Danny Timmermans

Productie:

Collage Producties.

BRONMATERIAAL:

LITERATUUR:

DE CERVANTES SAAVEDRA, *De vernuftige edelman Don Quichot van La Mancha*, vert.: Barber van de Pol, Athaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam, 1998

GER GROOT, *Nieuwe vertaling van Don Quichot; De ridder van de droevige waarheid*, NRC Handelsblad, 14/3/1997

D. HOGENELST & F. VAN OOSTROM, *Handgeschreven Wereld. Nederlandse literatuur en cultuur in de middeleeuwen*, Prometheus, Amsterdam, 2002

FILMS:

Adventures Of Don Quixote, The National Film Archive Collection, Film Traders Limited

INTERNET:

Wikipedia

U Tube